

● Flitsende ideeën voor flitslicht ●

Wessel Sijl

Een elektronenflitser in of aan de fotocamera is een veelgebruikt en nuttig hulpmiddel.

Het licht ervan is echter van een zo directe hardheid dat het de beoogde sfeer van een foto vaak niet ten goede komt. De remedie is om het licht uit een andere richting te laten komen, te verspreiden en/of te verzachten.

Daarvoor leiden meer wegen naar Rome.

En mooier flitslicht kan vaak met eenvoudige en alleszins voordelige middelen worden bereikt. Ik leg wat opties voor, bedoeld voor de gebruiker van spiegelreflex-, systeem- en hybridecamera's en alle andere camera's waar een losse flitser op kan. Lees verder, en bepaal of er iets interessants voor je tussen zit.

De ingebouwde flitser

In feite is het een onding. Lage lichtopbrengst, geringe beeldhoek, en snoeihard direct licht. Zo'n flitsertje is vrijwel nooit te draaien of nauwkeurig in te stellen. Toch is het in noodgevallen best handig dat die op je camera zit, en hij werkt tenminste als een dedicated flitser die goed communiceert met de belichtingsautomaat van de camera. Evenwel, de discussies over het praktische nut van zo'n ingebouwd flitsertje zijn eindeloos, hetgeen blijkt uit het feit dat sommige camerafabrikanten zich nooit wagen aan een ingebouwde flitser (zoals bij de beroemde meetzoekercamera's van Leica) of zelfs besluiten het ding weer te verwijderen bij een volgende release (zoals Pentax heeft gedaan met de nieuwe Pentax K3 II - op die plek zit nu een GPS-unit).

Maar goed, de meeste moderne camera's beschikken erover, en de vraag is hoe je toch alleszins fraai licht kan genereren. Want bijvoorbeeld tijdens stevige wandelingen in de natuur probeer je niet te veel 'rommel' mee te sjouwen, en is de verleiding groot om een losse flitser thuis te laten. Hoe dan toch een donker hoekje een beetje extra licht te geven zon-

der dat het gekunsteld overkomt? Een oude en populaire manier is simpelweg iets voor het flitsertje houden dat als diffusor kan dienen: een dunne witte zakdoek, een stukje wit nylon, een stukje wit doorschijnend melk'glas', een wit plastic wegwerpbekertje, een stukje wit papier, enz.. Al in de analoge fotografie was dit een beproefde methode, en de genoemde middelen kun je bij wijze van spreken in de portemonnee of broekzak meenemen. Het verspreidt het licht, zodat het diffuser overkomt.

In de huidige tijd zijn er fabrikanten die slimme accessoires hebben uitgebracht, die een beter en preciezer alternatief zijn voor de voornoemde huismiddeltjes. In de regel kosten ze niet veel; op de Chinese internetwinkel AliExpress zag ik ze al voor minder dan een euro voorbij komen. Het zijn meestal plaatjes van witte doorschijnende kunststof, die op een of andere slimme wijze aan de camera en vóór de uitklapbare flitser kunnen worden bevestigd, en zodanig dat je je handen vrij kunt houden. Het zijn aldus eenvoudige diffusors. Verwacht er - net als de voornoemde huismiddelen - geen wonderen van, maar het harde licht wordt verspreid en daarmee een stuk zachter, aangenamer en natuurlijker. Bijkomend voordeel is dat deze accessoires zeer klein zijn en vrijwel niets wegen.

Er zijn diffusors die speciaal voor een merk en type camera zijn ontworpen (en daarmee op een slimme wijze stevig bevestigd worden), maar er zijn ook universele varianten, die op uiteenlopende merken en typen camera's kunnen worden aangebracht.

Enkele voorbeeld van zulke diffusors die voor ingebouwde uitklapbare flitsers kunnen worden geplaatst.

En verder - ook interessant - zijn op internet tal van tips en bouwtekeningen te vinden over hoe je zo'n aan de camera te bevestigen diffusor zelf kunt bouwen met simpele middelen.

Losse flitser op de camera

Met een losse flitser op de camera zijn er wat meer en betere methodes om het licht te verzachten. Een heel mooie methode is, simpelweg de flitskop verdraaien om het licht te laten 'bouncen' via een muur of plafond. Dan hoeft er geen apart accessoire aan te pas te komen. Uiteraard is dit alleen mogelijk als de flitser een draaibare kop heeft.

Heb je zo'n flitser, probeer dat bouncen dan eens - voor zover de omstandigheden dat toelaten. In de vrije natuur is dat nagenoeg onmogelijk, maar in een kleine ruimte, zoals een huiskamer, is het een prima optie. De wanden of plafonds moeten niet te ver verwijderd of te hoog zijn, en bij voorkeur wit van kleur. Via het plafond krijg je een mooie integrale verlichting met vrijwel geen slagschaduw. Via een muur geeft een prachtige zachte zij-verlichting, zoals we dat ook kennen van de schilderijen van beroemde meesters als Rembrandt en Vermeer. Ik gebruik dat vaak bij portretten of voorwerpen van nabij (zoals met stillevens), als ware het licht via een raam van buiten.

Gewoon een kwestie van experimenteren met wat je zoal met je camera en flitser kan bereiken, en waar de grens ligt van de mogelijkheden van het uitlichten van de personen of voorwerpen die je wil fotograferen.

Zoals gezegd, zijn er ook tal van plaatsen en momenten waarop niet via een wand of plafond kan worden bounced, of het niet wenselijk is. Bijvoorbeeld bij fotografie in het vrije veld of in grote ruimtes. Neem bijvoorbeeld de persfotografen in gedachten, die veelal noodgedwongen recht vanaf de camera moeten flitsen. Maar denk ook aan het fotograferen van voorwerpen in de vrije natuur, zoals paddenstoelen in een donker bos. Dan moet worden teruggegrepen op een van de vele accessoires die je voor de flitser kunt aanbrengen.

De simpele kunststof diffusor

Deze zie je in tal uitvoeringen. Meestal zijn ze rechthoekig van vorm, ongeveer gelijk aan de flitskop. Vanouds waren of zijn het kapjes van een melkwitte kunststof die over de flitskop worden geschoven. Om die reden zijn ze er in vele maten, afhankelijk van merk en type van de flitser. Sommige fabrikanten van flitsers leveren ze er standaard bij, of de flitsers zijn uitgevoerd met een uitklapbaar of uitschuifbaar diffusorplaatje. In de regel werken de los aan te brengen diffusorkapjes iets beter dan de ingebouwde. Verwacht ook van deze middelen geen wonderen, ofschoon er uiteenlopende meningen over nut en noodzaak zijn. Veel beroepsfotografen, vooral persfotografen, zweren erbij, terwijl anderen ze verzuigen.

Voorbeeld van een vierkante diffusorkap.

Deze diffusorkapjes bestaan al lang, maar hebben toch ook een ontwikkeling ondergaan. Sinds een aantal jaren is er een diffusor op de markt die een opmerkelijk betere werking heeft. Deze heeft een ronde (beker-)vorm, en is wat groter (vooral langer) uitgevallen dan de voornoemde kapjes. Ze kunnen het licht prachtig verzachten en slagschaduw fors verminderen. De professionele fotograaf die het huwelijk van mijn kinderen fotografeerde, maakte er actief gebruik van, en ik was aangenaam verrast over de resultaten. Ook voor deze bekervormige diffusor geldt dat de maat van de aanbrenghoek afhankelijk is van merk en type van de flitsers. Maar ik heb inmiddels ook universele types gezien, waarbij het aanbrenghoekstuk dat over de flitskop wordt geschoven van elastisch materiaal is, en dus op verschillende flitsers kan worden aangebracht. Het nadeel van deze bekervormige diffusor is dat die niet echt klein is - ongeveer zo groot als een lens. Maar de werking is best wel verrassend.

Voorbeeld van een bekervormige diffusor.

Er bestaat ook nog een heel aparte diffusor die ik niet onvermeld wil laten: een relatief groot scherm, meestal rond, dat rondom de lens wordt aangebracht. Op deze wijze kan zowel het licht van een ingebouwde flitser en van een losse flitser worden verzacht. Het werkt vrij goed, en dat komt mede doordat het scherm op enige afstand van de flitskop is aangebracht. Overigens zie ik ze niet zo vaak.

Reflectieschermen

Naast al deze kappen zijn er ook reflectieschermen die op de flitser kunnen worden aangebracht. In feite is dit hetzelfde principe als het bouncen via plafond of wand. Alleen met dat verschil dat je de wand of het plafond als het ware bij de hand hebt. Deze schermen zijn meestal onder een hoek van 45 graden gepositioneerd, waarbij de flitskop in verticale positie wordt gebracht. De schermen worden meestal met een brede elastieken band of met behulp van klittenband aan de flitskop bevestigd. Het aardige van deze optie is dat meer soorten reflectiemateriaal kunnen worden toegepast. In ieder geval wit, en vaak ook bijvoorbeeld zilver- of goudkleurig, voor een ander reflectie-effect. Bij veel van deze reflectors worden diverse oppervlakten meegeleverd. Soms op simpele wijze gerealiseerd, door eenvoudig de reflector om te draaien. Bij andere uitvoeringen door het reflectiemateriaal naar keuze handmatig aan de binnenzijde aan te brengen. Het spreekt vanzelf dat de reflectieschermen in uiteenlopende maten te verkrijgen zijn. En in verschillende vormen: meestal de keuze tussen een vlakke plaat en een voorgevormde eenheid.

Boven en hiernaast: Voorbeelden van reflectieschermen.

Softbox

Ten slotte is er nog een bijzondere accessoire om het licht fraai te verzachten. De (opvouwbare) softbox. Deze is afgeleid van de veel grotere softboxen die in studio's worden gebruikt. Met behulp van lichte kunststof materialen is het gelukt om een mobiele variant te maken die met een brede elastieken band of met klittenband op de flitskop kan worden bevestigd. De werking is behoorlijk goed; beter dan de hiervoor genoemde diffusors. In veel gevallen kan naar wens in het midden van de box nog een extra wit scherm worden bevestigd, waardoor het licht nóg sterker kan worden verzacht. Doordat deze softboxen vrij plat zijn op te vouwen, passen ze meestal wel in een fototas. Nadeel is dat ze, uitgeklaapt, best forse 'kasten' op je camera zijn. Maar de werking is erg goed. Een belangrijk verschil ten opzichte van de voornoemde diffusors en reflectieschermen is, dat bij een softbox het licht wel wordt verzacht, maar niet echt wordt verspreid.

Het blijft dus alleszins gericht licht. Iets om rekening mee te houden.

Voorbeeld van een opvouwbare softbox.

Tot zover deze opsomming van mogelijkheden om flitslicht te verzachten. Dit is zeker niet alles; er zij nog veel meer uitvoeringen van diffusors en opvouwbare softboxen. Eentje, die ik verder hier niet heb behandeld, maar toch nog wil melden, is een opblaasbare diffusor, die met een elastiek om de flitskop wordt gebonden. Een eenvoudige, maar best interessante uitvoering, doordat die wat volumineuzer is (voor een wat betere werking) en tegelijkertijd erg klein mee te nemen is.

Voor al deze opties geldt dat het licht niet alleen wordt verzacht, maar ook verminderd. Dat varieert van één tot circa drie stops. Dat is iets om vooraf, maar vooral ook tijdens het fotograferen rekening mee te houden.

Veel van deze middelen zijn (gelukkig) redelijk geprijsd, en mede daarom de moeite waard om eens uit te proberen. Mijn ervaring is dat het smaakt naar meer zodra je de eerste goede resultaten geboekt hebt. Het kan mede een aansporing zijn om ook eens wat vaker buiten te flitsen (en niet alleen binnen of in het donker); iets wat naar mijn mening weinig wordt gedaan, maar juist heel verrassend mooi kan zijn.

Daarom als uitsmijter aan het eind van dit artikel twee geflitste foto's van een deel van mijn verzameling klassieke camera's, waarvan één gemaakt mét, en één zonder reflectiescherm. Beoordeel zelf hoeveel plastischer de foto gemaakt met reflectiescherm overkomt, in deze moeilijke omstandigheden met veel reflectie van glas en glimmende delen.

Links zonder reflectiescherm - rechts met reflectiescherm

Links zonder diffusor - rechts met diffusor

Voor de volledigheid staan hier ook twee geflitste opnamen in kleur, wederom één mét en één zonder diffusor genomen.

Merk op dat de zwart-witte opnames het verschil mooi qua contrast laten zien, en bij de kleurenopnames zie je de verlenging van de toonschaal heel mooi.